

LESTIPS

KLEUTERS

Stichting Lezen
presenteert

Geheim
JEUGDBOEKENWEEK 2011
19 maart - 3 april

Inleiding

Psst...

Wie leest, weet: elk boek is een geheim. Elke lezer is een ontdekkingsreiziger. In elk boek zit een verhaal verstopt dat wacht op iemand die het openslaat. Maar veel kinderboeken gaan nog verder en vertellen verhalen waarin geheimen een belangrijke rol spelen.

Soms vertellen boeken over kleine, fijne geheimen. Dan zijn ze bijvoorbeeld een geheim dagboek met een slot. Of ze vertellen over een geheime club in een geheim clubhuis, waar je alleen binnen mag als je het geheime wachtwoord weet.

In andere boeken zijn geheimen dan weer heel spannend. Zoals wanneer een onverschrokken ontdekkingsreiziger een lang vergeten schat vindt. Of wanneer Sherlock Holmes een diefstal of een moord of een verdwijning oplost. Of wanneer Harry Potter ontdekt wie zijn echte ouders zijn.

Sommige verhalen gaan over gevaarlijke geheimen. In *De brief voor de koning* moet Tiuri zijn opdracht zo onopvallend mogelijk vervullen. Het geheim van Anne Frank en haar familie kostte hen het leven.

En andere verhalen zijn heel persoonlijk en gaan over geheimen die zich moeilijk van de daken laten schreeuwen. Niet iedereen moet weten dat je bang bent in het donker. Wie al jaren stiekem maar wanhopig verliefd is op de buurjongen, lijdt in stilte. Wie niemand durft te vertellen dat zijn moeder te veel drinkt, torst een zware last.

Geheimen in de klas

Stichting Lezen stelde samen met een redactie ter gelegenheid van de Jeugdboekenweek 2011 gevarieerde boekenpakketten samen met de meest bijzondere van die geheimzinnige verhalen. Die pakketten kunnen scholen aan een sterk gereduceerd tarief bestellen via de site van de Jeugdboekenweek. We maken er geen geheim van dat we boeken in de klas willen krijgen!

Boeken met elkaar delen vinden we één van de leukste dingen die er zijn. Pak ze dus vast, lees ze voor, geef ze aan je leerlingen, kortom: laat je klas genieten van de verhalen. Al kan er natuurlijk veel meer dan (voor)lezen alleen. We helpen je hier graag bij. Zo vind je in deze bundel bij elk boek uit de boekenpakketten een uitgewerkte lessuggestie. De lessuggesties zijn geordend per leeftijd en hebben allemaal hetzelfde stramien:

- Aanzet: manieren om het boek bij je leerlingen te introduceren.
- Verwerkingsactiviteiten: tips voor een creatieve verwerking of nabespreking
- En verder: extra – korte – ideeën om met het boek aan de slag te gaan, in de Jeugdboekenweek óf daarna.

Om aan te sluiten bij de realiteit van je klas, vermelden we bij elke tip de bijbehorende eindtermen die je met de activiteiten realiseert.

Omdat lezen niet stopt na de Jeugdboekenweek en omdat er veel meer boeken zijn dan die in de boekenpakketten, kan je ook een algemene handleiding downloaden op www.jeugdboekenweek.be. De tips in die handleiding zijn altijd inzetbaar, met om het even welk boek.

Geheimen in de bib

Geheimen vind je ook in de bib. Reken vol zelfs: diep verborgen tussen de regels van een verhaal, of overduidelijk in de titel van een boek. Die geheimen laten ontdekken door kinderen, daar willen alle bibliotheekmedewerkers zich voor inzetten tijdens de Jeugdboekenweek! Alleen staat de bibliotheek natuurlijk nergens. Scholen zijn per definitie nauw betrokken bij de bibliotheekwerking, in het bijzonder tijdens de Jeugdboekenweek. Trakteer je klas daarom op een bezoek aan de bib tijdens de Jeugdboekenweek, om je leerlingen er de meest mysterieuze verhalen te laten ontdekken. Tijdens dat bezoek (her)ontdekken ze de bibliotheek splendorwijs door een uitdagend spel. Eén tegen allen! Kunnen ze alle opdrachten oplossen en de geheimen van de bib ontsluiten?

Bibliotheekmedewerkers vinden op de inspiratiepagina's alle info over dit spel 'Geheimen gezocht!'. Maar ook jij kan er een kijkje nemen om te zien wat een klasbezoek aan de bib inhoudt, tijdens de Jeugdboekenweek of daarbuiten natuurlijk. Want leesplezier laat zich niet vangen in een veertiendaagse, dat is dagelijkse pret, het hele jaar door. Veel is mogelijk, je lokale bib kan je ongetwijfeld bijstaan in een leesvriendelijk klasklimaat. De bib, bij jou in de buurt of op www.bibliotheek.be.

Tot slot

Of je de Jeugdboekenweek nu in de klas of in de bib viert, dat maakt niet uit. Zolang de boeken maar centraal staan! Met deze lesinspiratie kennen de boeken van de Jeugdboekenweek-pakketten alvast geen geheimen meer voor jou.

Veel leesplezier!

De ploeg van Stichting Lezen

LESTIPS BIJ BOEKENPAKKETTEN VAN JEUGDBOEKENWEEK 2011 KLEUTERS

- *Bijna jarig* / Imme Dros en Harrie Geelen (ill.). Querido, 2005
- *Het circusschip* / Chris Van Dusen. Gottmer, 2009
- *Mijn oma is een superster* / Carl Norac en Ingrid Godon (ill.). Leopold, 2008
- *Pas op voor de Gnaskop!* / Shel Silverstein. Mozaïek, 2008
- *Wat het lieveheersbeestje hoorde* / Julia Donaldson en Lydia Monks (ill.). Gottmer, 2010
- *Zeg, wie zit er in de heg?* / Milja Praagman. Lannoo, 2009

LESTIP

1

Bijna jarig

Imme Dros en Harrie Geelen (ill.)

Querido, 2005

OVER HET BOEK

Ella ziet per ongeluk iets wat ze niet had mogen zien en daar voelt ze zich vreselijk schuldig om. Ze verjaart binnenkort en ziet, terwijl ze samen met haar vriendinnetje stiekem op de ladder van de timmerman kruipt, haar cadeau op zolder staan. Een dubbel geheim, want ze mocht helemaal niet op zolder en de ladder van de timmerman opklimmen is iets wat eigenlijk ook niet mag... *Bijna jarig* is een echt Dros-Geelenboek: met de ontwapenende tekeningen van Harrie Geelen telkens in een kadertje en daaronder het behoorlijk lange, maar helder geschreven verhaal van Imme Dros.

Voor de oudere kleuters.

AAN DE SLAG

Aanzet

Je vertelt dit verhaal het best in een week waarin één of meer kleuters jarig zijn en van wie je de verjaardag in elk geval ook die week zal vieren. Praat daar eventjes over. Hoe vinden de feestelingen het om nog 'zo lang' te moeten wachten voor ze jarig zijn? Waar kijken ze precies naar uit? En denkt er al iemand aan een mogelijk cadeautje?

Verwerkingsactiviteiten

— *Een poppenhuis van de hele klas*

De binnenkant van de cover van *Bijna jarig* toont het poppenhuis dat Ella voor haar verjaardag krijgt in detail. We zien een bad-, slaap-, eet- en woonkamer, een toilet en een keuken. De kamers zijn kleurrijk en levendig weergegeven en daardoor ideaal als inspiratiebron voor eigen ontwerpen van je kleuters.

Nu mogen zij aan de slag en zal de hele klas samen aan een prachtig poppenhuis werken.

Je voorziet daarvoor een hele lading kosteloos materiaal. Zorg voor materiaal waarmee de kinderen in detail kunnen werken: behangoverschotjes, stukjes textiel (voor lakens, dekens, kussens, matten, handdoeken...), houten, kartonnen en metalen dingetjes om meubeltjes van te maken, stukken mousse... Verzamel ook een heel aantal schoendozen die allemaal ongeveer even breed zijn, maar wel verschillend qua lengte: op die manier zijn alle kamers even hoog, maar is de keuken bijvoorbeeld kleiner dan de woonkamer.

Muzische vorming – 1 *Beeld* – 1.4

Wiskundige initiatie – 2 *Meten* – 2.4

Wiskundige initiatie – 3 *Ruimte* – 3.1 – 3.3

Wereldoriëntatie – 4 *Maatschappij* – 4.1

— *Een filosofisch gesprek – geheimpjes*

Ella weet iets wat ze eigenlijk niet had mogen weten en dat komt dan ook nog eens doordat ze iets heeft gedaan dat al helemaal niet mocht. Een en ander zorgt voor heel wat gewetensnood bij het arme meisje. Gelukkig zijn er haar vriendinnetje en een begrijpende mama.

Hou een groeps gesprek over geheimpjes: je wil ze niemand vertellen maar ze liggen je op de maag. Begin het gesprek met een reconstructie van het verhaal: aan de hand van vragen, vertellen de kleuters het boek zelf opnieuw. Let erop of de kleuters vatten hoe ellendig Ella zich wel voelt. Vraag hen of ze dat kunnen beschrijven, wat Ella dan echt zou voelen: buikpijn, keelpijn, hoofdpijn? Herkennen ze dat gevoel, alsof er iets knijpt of knaagt in hun buik of alsof er een brok in hun keel zit: ze hebben iets gedaan, waarvan ze weten dat mama of papa (of...) er niet blij mee zal zijn en willen het niet zeggen, maar tegelijkertijd ook wel. Kunnen de kleuters daarover iets vertellen?

Om kleuters op weg te helpen, kan je zelf een aantal voorbeelden voorzien. Je komt net van een middagje bij oma en opa. Papa vraagt of je daar al snoepjes hebt gekregen. Jij zegt nee, krijg je er dan van papa, maar ze smaken je eigenlijk toch niet zo best. Of je hebt bij het ballen in de tuin per ongeluk mama's nauwgezet aangelegd bloemenperkje omgewoeld, maar je zegt er toch maar lekker niets van. Als je dan 's avonds in je bed ligt...

Nederlands – 1 Luisteren – 1.6

Nederlands – 2 Spreken – 2.12

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1 – 3.5 – 3.6

— *Met de klas het dak op*

Tijd voor... een dakuitstap! Het is enig om iets wat je erg goed kent van op de begane grond eens van bovenaf te bekijken. Alleen al enkele meters boven de grond en je hebt meteen een andere kijk op een alledaagse omgeving.

Als er op je school een plat dak begaanbaar is (vanuit een groot raam), dan is dat het fijnst. Anders zoek je iets in de buurt: een groot terras van een flat, een toren... Het liefst is dat natuurlijk een plek van waaruit je de school kan zien. Uiteraard is het belangrijk alles op veiligheid te checken en enkele extra begeleiders op te trommelen.

Zodra de kleuters op het dak staan, is het natuurlijk zaak hen veel tijd te geven om te kijken, te zoeken, te speuren. Zien ze de ballen op het dak van de school? En hoe klein lijkt meester X die daar loopt! En zien ze in de verte ook die speelgoedboompjes, -koeien, -autootjes? Hoe zou het komen dat alles en iedereen er van hieruit zoveel kleiner uitziet? Zijn zij dan gegroeid?

Zeg aan de kinderen dat ze alles heel nauwkeurig moeten bekijken en dat zo goed mogelijk moeten onthouden, omdat ze straks, terug in de klas, mogen tekenen wat ze zich nog herinneren van dat uitzicht hoog op het dak.

Als je wil kan je van hun plattegronden zelfs achteraf nog een maquette laten maken, waarbij ze met karton de 'speelgoedboompjes'... aanbrengen.

Wiskundige initiatie – 3 Ruimte – 3.1 – 3.2 – 3.3

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.9

— *De verjaardagsladder*

Zorg voor een lange strook wit, of tenminste onbeschreven papier: een rol behangpapier is prima. De hele klas werkt aan een verjaardagsladder: wie het eerst jarig is komt op de eerste sport, wie als tweede jarig is op de tweede...

Teken zelf een ladder af met zoveel sporten als er kleuters in je klas zijn: kleuters tekenen zichzelf of hun symbooltje en schrijven daar hun naam bij, jij vult aan met verjaardatum (dag en maand)

terwijl je duidelijk zegt wat je schrijft. Misschien kan je ook een Ellaatje knippen die de verjaardagsladder opklimt tot ze aan het zolderraam is...

Wiskundige initiatie – 2 Meten – 2.9

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4

Wereldoriëntatie – 5 Tijd – 5.3

— *Cadeautjes raden*

Het cadeautje van Ella is te groot voor in de kast, want het staat op zolder. Dat heeft ze maar mooi zelf afgeleid: een leuke springplank naar allerlei raadseltjes.

Jij hebt een pakje in je hoofd – ‘voor wie het kan raden’ – en je beschrijft het gaandeweg. Maak het niet te gemakkelijk – bouw op – en speel vooral met de groottes: het past niet in je hand maar wel in je beide handen, het past niet in je broekzak maar wel in je schooltas, het past niet helemaal in je mond maar je kan er wel stukjes van bijten...

Na een tijdje zijn de kleuters aan de beurt. Ze houden een pakje in hun hoofd waarna de anderen vragen mogen stellen. Past het in de puzzelkast, in de vertelkring, in de klas...?

Nederlands – 1 Luisteren – 1.2 – 1.4

Nederlands – 2 Spreken – 2.8

Wiskundige initiatie – 2 Meten – 2.3

En verder

— *Kaarten voor het feest*

Als je dit verhaal vertelt als aanloop tot een feestje later op de week, is dat de ideale kans om kleuters uitnodigingen te laten schrijven. Zorg voor een heleboel voorbeelduitnodigingen, duidelijke woordkaartjes, een lijst met foto's of symbooltjes van de kleuters en hun naam erbij, alle mogelijke schrijf-, teken- en versierspullen, schaar, lijm, enveloppen, postzegels, papier en karton...

Nederlands – 4 Schrijven – 4.2 – 4.3

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4

— *Parcours – een pakje voor Ella*

De kleuters mogen allemaal naar het verjaardagsfeestje van Ella! Je hebt een heleboel cadeautjes in alle mogelijke kleuren inpakpapier. Maar Ella heeft zich ergens in haar huis verstopt en het wordt een hele zoektocht voor ieder met zijn pakje bij haar terecht kan.

- Het klimrek wordt de ladder van de timmerman. Kunnen de kleuters met maar één hand vrij een eindje naar omhoog om te kijken of Ella soms op zolder zit?
- Een rekstok of slingertouw wordt schommel. Om te kijken of Ella misschien niet bij haar buurmeisje in de tuin zit, schommelen we tot we over de schutting kunnen kijken.
- Een stel banken wordt het dak van Ella's huis. Heel voorzichtig en goed in evenwicht trippelen we op de rand van het dak. Om het evenwicht te bewaren kunnen we misschien onze beide armen gebruiken en ondertussen het pakje op het hoofd leggen?
- Een zeil of stoffen kruipbuis wordt Ella's bed. Misschien verstopt Ella zich wel onder haar donsdeken? De kleuters sluipen onder het dekbed en duwen het pakje met hun kin voor zich uit.
- Een labyrintje van kartonnen dozen wordt de zolder. Misschien moeten de kleuters zich een weg banen tussen en over de grote kartonnen dozen op zolder en zit Ella daar ergens verstopt?

De kleuters eindigen in Ella's tuin, waar ze samen een dansje maken voor de jarige.
Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.1 – 1.3 – 1.7 – 1.16

MEER LEZEN

Het kleine geheim van Pieter / Bettie Elias, Anne Westerduin (ill.). Clavis, 2000
Jan en het gras / Harrie Geelen. Van Goor, 1995

LESTIP

2

Het circusschip

Chris Van Dusen

Gottmer, 2009

OVER HET BOEK

Het circusschip is een nieuw prentenboek dat eruitziet als een oud: de prenten hebben een glimmende, gedetailleerde retrolook. Het verhaal is eenvoudig en klassiek, met een twist: humoristisch berijmd, met grappige, karikaturale personages en een leuke vondst in de climax. Het circusschip vaart op een klip, strandt en de bemanning – de circusdieren – komt aan in een vredig dorp, waar aanvankelijk niemand op de drenkelingen zit te wachten. Na verloop van tijd en een reddingsactie van de tijger raken de dieren echter volop geïntegreerd in het dorp en willen ze voor geen geld nog terug op het schip. Een ziedende circusdirecteur komt dan ook van een kale reis terug als de driemaster gerepareerd is en hij zijn beestige personeel opdraagt weer in te schepen. Een heerlijk boek voor de oudste kleuters.

AAN DE SLAG

Aanzet

Breng een miniatuurschip mee naar de klas, een dat de vergelijking met het schip in het boek kan doorstaan: een oude stomer, een *Titanic*-achtige boot, een ‘groot’ zeilschip (in een fles)... Vraag de kleuters wie of wat er zo allemaal met zo’n boot zou kunnen meevaren. Wat voor schepen kennen ze zoal? Hebben ze ooit al van een circusschip gehoord? Laat de kleuters vertellen over de vracht- en piratenschepen, over cruises en militaire vaartuigen...

Verwerkingsactiviteiten

— *Uit hun vel*

Dankzij hun vacht weten de dieren in dit verhaal zich prima te camoufleren en op te gaan in het dorp waar ze onderdak hebben gevonden. Rond dieren en hun vel zijn allerlei leuke spelletjes uit te werken... Extra inspiratie vind je in *Verborgene dieren, Hoe het varken aan zijn krulstaart kwam* en *Hoe de zebra aan haar strepen komt* (zie: bibliografie).

- Zorg voor kaartjes met afbeeldingen van dieren, maar kleur hun vacht babyroze, en maak kaartjes met enkel een kenmerkende pelskleur of -motief. Je hebt met andere woorden een reeks met ‘blote’ dieren en een reeks met dierenhuiden. Hiermee spelen de kleuters memory of lotto. Dat kan je natuurlijk graderen zoals je wil: alle ‘motieven’ samen (tijger, luipaard, giraffe, zebra, okapi) is moeilijker dan veel uiteenlopende dierenhuiden bij elkaar.
- Zoek een aantal gipsen beeldjes van dieren of maak – met een mal – zelf een collectie koeien, paarden... in het gips (ander materiaal kan ook, als het maar beschilderbaar is). Zorg ook voor afbeeldingen van dieren met een motievenvacht en liefst ook van hun vacht in close-up. De kleuters mogen zich daarop baseren om – ofwel zeer natuurgetrouw ofwel met zin voor afwijking en fantasie – de kleurloze dierenbeeldjes te beschilderen en een vreemde ‘pelsmantel’ te bezorgen. Hebben ze ook een nieuwe naam voor het beest?

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.4
Muzische vorming – 1 Natuur – 1.5
Nederlands – 5 Taalbeschouwing – 5.5

— ***Een marine schilderen***

De eerste dubbelzijdige plaat in het boek is een mooie afbeelding van de zee bij nacht, in allerlei tinten van blauw, zwart en grijs met in de verre mist het circusschip waarin één lichtje brandt. Verbind die prent met een aantal reproducties van marines – zeegezichten, meestal met een schip op de achtergrond – van bijvoorbeeld Turner, Constable of Monet.

Laat de kleuters zelf aan de slag gaan. Ze krijgen enkel blauw, zwart en wit, en geel en rood voor eventueel licht in een schip. Dit wordt vooral een leuke opdracht als je de kleuters er meteen laat bij verzinnen wat voor schip daar in de verte drijft. Ook zo'n circusschip? Of een spookschip, een kermisschip, een piraten- of vikingschip?

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.1 – 1.3 – 1.4

— ***Camouflage***

De auteur speelt in het boek met de mogelijkheden van de dieren tot camouflage: een tijger verstopt zich door voor een deken met tijgermotief te gaan staan, een zebra wordt één met een wit hek en het is handig dat de apen nog zo op hun mensbroertjes en -zusjes lijken. Zouden de kleuters ook zo kunnen opgaan in de omgeving? Gebruik de woorden 'camoufleren' en 'camouflage' herhaaldelijk bij het aanbieden van het verhaal, het terugblikken, het verwerken.

Neem de kleuters mee naar een bosje of park in de buurt – vraag aan de ouders om hen kleren te laten aantrekken die vuil mogen worden – en zeg hen dat ze een soort verstoppertje zullen spelen. Ze stoppen niet zichzelf weg, maar ze zorgen ervoor dat ze sterk lijken op de omgeving rondom hen. Dat kan met moddervegen op de wangen, losse blaadjes en takken op het hoofd en aan de kleren. En dan maar geruisloos wachten tot (n)iemand hen vindt...

Nederlands – 1 Luisteren – 1.4

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.13

Wereldoriëntatie – 2 Techniek – 2.3

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.2

— ***Meneer Van Spruit en Meneer Venijn***

Het contrastrijke duo meneer Van Spruit, kapitein van het circusschip, en meneer Venijn, circusdirecteur, komt in het boek mooi uit de verf en biedt ruime kans tot dramatische (stem) expressie en inleving. Laat de prent zien waarop ze discussiëren over verder varen of ankeren: Venijn ziet er brallerig, boos en briesend uit, Van Spruit verbouwereerd en bang maar toch beheerst. Klassikaal of – liever – met een groepje kleuters speel je een rollenspel. Begin met prentlezen. Laat de kleuters verwoorden wat ze zien, wat de twee zouden zeggen en hoe ze dat zouden doen. Laat ze vervolgens echt met elkaar in dialoog gaan: iemand is Venijn, en tweede is Van Spruit. Hoe klinken hun stemmen? Zet de kinderen aan tot spelen met volume, emotie, gebaren, blikken... Om de rolneming te vergemakkelijken kan je van de twee figuren een stokpopje maken: je kopieert de plaat en knipt de twee personages uit. Zo kunnen kleuters echt tegen elkaar en met elkaar spelen. Als dat goed lukt, zou je ook verder kunnen fantaseren. Wat als de dieren er zich mee gaan bemoeien? Wat zeggen zebra en aap (die je op de prent ziet meeluisteren)? Hebben zij zin om voor anker te gaan? Waarschijnlijk wel, want leuk lijkt het 'Venijnige' regime op het circusschip niet...

Muzische vorming – 3 Drama – 3.2 – 3.3 – 3.4

Nederlands – 2 Spreken – 2.13

— *Waar wilde dieren wonen*

Zorg voor een hoekje waarin allerlei informatieve boeken (zie: bibliografie) en bronnen over de circusdieren uit het boek uitgesteld staan. Het is wellicht niet slecht de kleuters kennis te laten maken met hun natuurlijke habitat: olifanten en leeuwen horen niet echt in een circus. Een leeuw hoort in de savanne, een nijlpaard in Afrikaanse meren en moerassen, tijgers en apen in een bos, kamelen in woestijnen.

Laat de kleuters in de eerste plaats zelf ontdekken en neuzen, maar organiseer ook gesprekje, kijk samen met hen in de boeken en platen, ga samen op zoek naar antwoorden op hun vragen.

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.3 – 1.4

Nederlands – 3 Lezen – 3.3 – 3.4

— *A la Flintstones*

Laat de kleuters nog eens goed kijken naar de plaat waarop te zien is hoe de dieren allemaal op hun manier geïntegreerd zijn en aanvaard worden in het dorp. Zien ze hoe de olifant zich nuttig maakt als speelfontein met de kleintjes? Kijk ook samen eens naar de plaat waarop alle dieren zich verstoppen: de kameel verandert in twee hooibergen, de struisvogel is niet te onderscheiden van een boompje, de giraffe van de vlaggenstok, de aap van de baby, het nijlpaard van het rotsblok in een vijver...

Stel nu eens dat er in de stad of het dorp van de kleuters zo'n ongeregeld wild dierenzootje zou opduiken. Hebben de kleuters al een idee wat die onverwachte gasten zouden kunnen gaan doen?

Iemand zin om kersen te plukken op de kop van een giraffe bijvoorbeeld? Of wellicht is zo'n kangoeroe met zijn buidel wel handig om je vergezellen bij het boodschappen doen? (Denk daarbij aan de spitsvondig ingezette oerbeesten uit de Flintstones: een mammoetenjong wordt stofzuiger, de reuzenkrab een grasmaaier, een langnekdino een hijskraan, een draakje toast het brood, een pelikaan is postbus...). Stimuleer de kleuters om hun fantasie ongebreideld haar gang te laten gaan en noteer al hun vondsten, zodat ze die achteraf kunnen uittekenen en bundelen.

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.1

Nederlands – 2 Spreken – 2.6

Nederlands – 5 Taalbeschouwing – 5.5

Wereldoriëntatie – 2 Techniek – 2.4

BIBLIOGRAFIE

Boeken

Hoe het varken aan zijn krulstaart kwam / Gerda Dendooven. Querido, 2009

Aap Beer Cheeta / Henriette Boerendans. Nieuw Amsterdam, 2009

Beestenbaby's / Béatrice Fontanel en Karel Verleyen (vert.). Davidsfonds/Infodok, 2004

Beestenboek / Joëlle Jolivet en Pieter van Oudheusden (vert.). De Harmonie, 2003

De geïllustreerde dierenatlas / Virginie Aladjidi, Emmanuelle Tchoukriel en Tjitske Veldkamp (vert.). Nieuw Amsterdam, 2010

Dieren aan kinderen verteld / Steve Bloom en Christian Havard en Emmanuelle Zicot (ill.). Lannoo, 2005

Kijk, wat een dierenrijk / Stéphanie Ledu en Gemma van Leeuwen (vert.). Biblion, 2005

In de dierentuin / R. Priddy. Van Goor, 2010

Van wie zijn die billen? / Stéphane Fratini en Lidewij van den Berg (vert.). Gottmer, 2010

Verborgene dieren / Pittau en Gervais. Lannoo, 2008

Website

www.beleven.org → volksverhalen → zoeken op zebra - *Hoe de zebra aan haar strepen komt*

LESTIP

3

Mijn oma is een superster

Carl Norac en Ingrid Godon (ill.)

Leopold, 2008

OVER HET BOEK

Mijn oma is een superster is een prentenboek in een reeks van (voorlopig) vier: samen met *Mijn papa is een reus*, *Mijn mama kan toveren* en *Mijn opa is een kampioen*. Een jongetje beschrijft in enkele rake zinnen zijn oma: ze is een ster, een raket die door de supermarkt vliegt, een clown die kunstjes met kussens kan, een geheim agent en een koningin.

De innemende tekeningen van Ingrid Godon en de sobere tekst van Norac zorgen opnieuw voor een herkenbaar boek, waaraan elk kind zijn eigen ervaringen en belevingen kan haken om er verder over te vertellen, samen met mama, opa, juf of klasgenoten.

Voor oudere kleuters.

AAN DE SLAG

Aanzet

Zorg voor twee grote papierflappen of -stroken en schrijf op de ene mama/papa en op de andere oma/opa. Kunnen de kleuters toevallig lezen wat er staat? Of enkele letters herkennen?

Zeg de kleuters wat je schreef en vraag hen wat ze het liefst bij of met mama en papa doen en wat het liefst bij/met oma en opa. Door wie worden ze het liefst ondergestopt? Door wie het liefst naar school gebracht? Wie kookt er het lekkerst? Met wie spelen ze het liefst een spelletje? Bij wie zouden ze het liefste wonen?

Verwerkingsactiviteiten

— *Mijn oma/opa is...*

In dit prentenboek is de oma van het jongetje afwisselend een ster, een zon, een raket, een koningin, een clown en een geheim agent. Kortom: oma is een superster. Dit spel met metaforen is enerzijds natuurlijk heel sprekend, maar voor sommige kleuters wellicht ook moeilijk: moeten we al die beelden letterlijk nemen? Wat bedoel je precies als je zegt dat je oma een ster is?

Zoiets vraagt natuurlijk om een gesprek met de kleuters. Omdat een en ander voor sommige kleuters nogal vaag zou kunnen blijven, help je hen op weg door zelf al een aantal dingen (voorwerpen, foto's) mee te brengen, waarmee ze oma zouden kunnen vergelijken: een grote knuffelbeer, een lantaarntje, een sprookjesboek...

Vraag ook aan de kleuters om een foto van oma/opa mee te brengen en laat ze in de loop van de week ook uitwerken wat hun oma en opa wordt: een 'oud' boek wordt helemaal versierd met oma op de cover, een kleuter tekent een lieve knuffelbeer met oma-/opahoofd, een andere bouwt met kosteloos materiaal oma's auto na en kleeft haar foto op de motorkap...

Op die manier wordt beeldspraak erg concreet.

Nederlands – 1 Luisteren – 1.6

Nederlands – 2 Spreken – 2.12

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.6

Wereldoriëntatie – 4 Maatschappij – 4.3

— ***Onder oma's winterjas***

Laat je moeder, een vriendin of een collega een verhaal uit een boek van de boekenhoek inlezen op een geluidsdrager. Zoek de allergrootste, lange winterjas die je kan vinden. Maak er met behulp van stoelen, stokken of planken een soort tentje van waaronder 1 of 2 kleuters kunnen: als ze de jas openknopen of -ritsen kunnen ze naar een verhaal luisteren dat de oma uit *Mijn oma is een superster* vertelt. Zorg ook voor een brandveilig lampje.

Nederlands – 1 Luisteren – 1.5

Nederlands – 5 Taalbeschouwing – 5.2

— ***Koning(in) opa/oma komt koken***

Nodig een koningin oma of koning opa uit om een prinsheerlijk lievelingsgerecht van een van de kleuters in de klas te komen maken. Of misschien kunnen alle oma's en opa's die willen een hapje of dessertje komen maken? Dan wordt het een gezellig drukke hapjesmarkt vol verwengrootjes en trotse kleinkinderen, multicultureel in alle betekenissen van het woord.

Wereldoriëntatie – 4 Maatschappij – 4.5

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.1

— ***Onder (of in) de vertelboom***

Aan je kleuters vertel je een boek zo goed als altijd in de onthaal- of vertelkring, dat is ook logisch en daar is plaats voor alle kinderen. Maar net daarom is het zo fijn om daar eens van af te wijken... In het boek zie je oma vertellen aan haar kleinzoon van op een tak in een grote boom. Wellicht is het geen optie om met de hele klas een boom in te klimmen, maar onder een grote oude eik of kastanje heeft natuurlijk ook wel iets. Elke vertelplek die anders is en op zijn manier sfeer- en betekenisvol is, kan een verhaal extra betekenis geven.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.5

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.1

— ***Oma zo zacht als een kussen***

Plan een uitvoerige waarneming van kussens. Bespreek formaten, stoffen, slopen, vulsel, zachtheid en ga zo maar door. Let ook op de moeilijker woordenschat: kussensloop, dons, mousse/schuim, (kapok), hoofdkussen...

Laat kleuters die daarvoor kiezen daarna zelf een kussen maken. Dat is het leukste als hun creatieve vrijheid het grootst is, dus laat hen kiezen welke vorm hun kussen zal hebben, hoe ze de sloop zullen decoreren, welke vulling ze verkiezen. Voorzie lappen witte stof in verschillende formaten, textielverf en mogelijke vullingen (restjes wol, watten, veertjes, pitjes, kiezeltjes, mousse, stro...). Je kan ervoor kiezen om te werken met stoffen zakken of lappen stof die je zelf al aan twee zijden hebt dichtgenaaid. Als je kleuters al enige naai-ervaring hebben, kunnen ze – met stompe naalden – ook zelf aan de slag.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4

Wereldoriëntatie – 2 Techniek – 2.5

— *Versje*

Verkeer

*Dit is de supermarkt,
dit is verkeer.
Wagens en weggetjes,
doorgaan maar weer!
Rechts is de chips, mama,
links is het brood.
Rechts moet dus voorgaan
en links loopt dus dood.
Ik weet de weg,
want die moet ik wel weten:
ik ben de taxichauffeur van het eten.
Ik ben de motor,
en ik ben de wielen.
Op naar de kassa,
en ja hoor!
Een file.*

UIT: *Superguppje krijgt kleintjes* / EDWARD VAN DE VENDEL EN FLEUR VAN DER WEEL (ILL.), QUERIDO, 2005

Kader dit – behoorlijk moeilijke – versje een beetje in.

Begin bijvoorbeeld met de prent waarop we het jongetje en oma in de supermarkt bezig zien: ‘Maar soms is ze een raket. Dan schiet ze met haar winkelwagentje door de supermarkt. Het lijkt wel of ik vlieg.’ Laat de kleuters beschrijven wat ze zien en daarop verder borduren met eigen ervaringen of aanvullingen uit hun eigen winkelfantasie.

Daarna lees je dit versje. Misschien moet je er ook afbeeldingen bij zoeken of maken. Aan de hand van vragen, herhaling en reactie op beelden die de kleuters herkennen, wordt dit stukje poëzie werkelijkheid.

Dan is het tijd voor een bewegingsmomentje. De kleuters gaan per twee staan en de een houdt de ander bij de schouders vast, iemand is oma en de ander is ‘taxichauffeur van het eten’. Gebruik in je opdrachten stukjes uit het versje en vul aan of laat kleuters improviseren...

- Alle karretjes rijden kriskras door elkaar.
- Even stoppen: links is het brood, dat laad je in.
- Ai, file: alle karretjes staan in een rij en gaan maar erg traag vooruit.
- Oma is in een raketbui en sjeest pijlsnel door de rekken heen.
- De taxichauffeurs nemen links en rechts al wat ze grijpen kunnen en laden hun karretje helemaal vol.
- ...

Nederlands – 1 Luisteren – 1.5

Nederlands – 5 Taalbeschouwing – 5.5

Muzische vorming – 3 Drama – 3.4

Muzische vorming – 4 Beweging – 4.2

En verder

— *Sterrendoosje vouwen*

Aan de hand van een stappenplan en stevig papier of karton kan je kleuters hun eigen ‘sterrendoosje’ laten vouwen, zoals oma er op de eerste dubbele plaat eentje bij zich heeft: een klein doosje waaruit een zwerm gouden sterretjes richting het jongetje zweven. De buitenkant versieren ze naar believen. Vanbinnen kan je hen bijvoorbeeld een pop-upsterretje laten kleven: een zelf ontworpen ster die aan een muizentrapje kleeft en opspringt zodra iemand de deksel van het sterrendoosje oplicht. Of je maakt er een soort sterrenstrooibus van. Zorg voor blinkend materiaal waarvan kleuters zelf glinstertjes kunnen maken: aluminiumfolie, zilverpapier, plasticfolie... Daarmee maken ze een soort confetti die klein genoeg is om door hun strooigaatjes heen te kunnen. Ze houden het sterrendoosje eerst vast met de geperforeerde kant naar boven en draaien het dan om: het regent sterretjes!

Muzische vorming – 1 Beeld – 1,5

Wereldoriëntatie – 2 Techniek – 2,6

LESTIP

4

Pas op voor de Gnaskop!

Shel Silverstein

Mozaïek, 2008

OVER HET BOEK

Pas op voor de Gnaskop! is een lijvige bundel met hilarische versjes over lekker vergezochte monsters en griezels met onmogelijke namen: de Grote Blauwe Kneuzegrauw, de Gumpelguts en de Groelt om er maar drie te noemen. Ze worden stuk voor stuk raak getypeerd, met veel gevoel voor humor en absurdisme, voor muzikaliteit en klankspel, voor teugelloze fantasie. Virtuoots vertaald door Rikkert Zuidervelt (die van Elly en Rikkert).

Een boek voor vijf- tot zesjarigen en ouder.

AAN DE SLAG

Aanzet

Je neemt je voor om een hele week rond de griezelige fantasiebeesten en -monsters uit dit boek te werken. Kies er voor elke dag eentje uit waarin je je met de klas zal verdiepen.

Niet alle gedichten zijn even toegankelijk of begrijpelijk voor kleuters. De volgende twintig zijn dat – al hangt alles natuurlijk af van je doelgroep – wel:

- *vooraf*
- *per ongeluk*
- *de croffie*
- *de slurgende slatvoet*
- *de zrbangdraldnk*
- *de bibbelaar*
- *de baarljike bolwien*
- *de glibberdegliet*
- *de wilde gazaan*
- *iets*
- *de chirobapt*
- *de bloenker*
- *de schrok*
- *de grook*
- *de kale gnijs*
- *hoe vang je een glurp*
- *de zumby's*
- *de gumpelguts*
- *de wildebont*
- *de aardige slaapoog*

Je begint misschien het best met het 'vooraf' voor te lezen... Wat voor creaturen stellen de kleuters zich voor bij namen als de 'Bochelrug Bij' of het 'Ringstaart-Geproetelde Krentzwijn'? Hoe zouden zulke beesten er uitzien? En zouden ze gevaarlijk zijn? Vertel de kinderen dat ze in de loop van de week kennis zullen maken met een heleboel raadselachtige griezels...

Verwerkingsactiviteiten

— *Vijf monsters in vijf versjes*

➤ *Speelversje*

De Slurgende Slatvoet

*Ik ben bang voor de wraak
van de Slurgende Slatvoet.
Durf jij hem te zeggen
dat-ie in bad moet?*

Knoop met de kleuters vooraf een gesprekje aan over persoonlijke hygiëne: hoe en wanneer ze zich wassen. Weten ze ook of dieren zich wassen? Zijn er kleuters die thuis een poes hebben rondsluipen? Wast die zich ook met een washandje of onder de douche? En met zeep? En poetst die haar tanden? Aan de hand van beeldmateriaal kan je ook het was- of reinigingsritueel van olifanten (die zijn hun eigen douche), kanaries (gaan in bad), kippen (nemen een zandbad), varkens (tja...), apen (helpen elkaar een handje) aanhalen.

Maar jij kent een schepsel dat zich nooit of te nimmer wast...

Vertel de kleuters vervolgens over de Slatvoet, maak het hanteerbaar griezelig, en vergeet het niet uitgebreid te hebben over de fenomenale stank van het beest. Plots klinkt er een rare pruttelende brom en vanachter een hoekje haal je de Slurgende Slatvoet, een oude grote knuffel die je helemaal toegetakeld hebt tot het stinkdier in kwestie: één oog of oor eruit, de muil vergroot, vlekken op de pels, allerlei aanhangsels aangenaaid. Laat het volop 'slurgen': slurpende, reutelende geluiden maken en zeg het versje een drietal keer. Je mimiek laat duidelijk zien hoe walgelig het monster ruikt en dat je er toch wel bang van bent.

Maak er op die manier een speelversje van waarmee de kleuters angst, walging en stank met hun mimiek, lichaamstaal en stemgebruik moeten uitdrukken. Eerst is de Slatvoetpop het monster van dienst, daarna word jij Slatvoet die wraak wil nemen als kleuters je erop wijzen dat je in bad moet, vervolgens mag een kleuter het Slatvoetjasje aan. Als de Slatvoet half ligt te slapen, moeten ze het versje natuurlijk erg stil zeggen, als hij de kleuters achterna zit zeggen ze het heel luid en paniekerig...

Nederlands – 5 Taalbeschouwing – 5.5

Muzische vorming – 3 Drama – 3.3 – 3.4

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.3

➤ *Een versje om aan te brengen*

Hoe vang je een Glurp?

*Als je een Glurp wilt vangen:
neem een papieren zak,
zoek een kartonnen doos,
graaf een gat,
stop de zak in de doos,
stop de doos in het gat,
stop de Glurp in de zak
en... dat was dat.*

Dit is een versje dat je makkelijk kan aanbrengen: je laat de kleuters de poëzie begrijpen en beleven op zo'n aanstekelijke wijze dat ze het versje achteraf misschien wel uit het hoofd kennen.

Werk eerst naar het versje toe. Breng de genoemde spullen – papieren zak, kartonnen doos – mee naar de klas en ook een schop, een vlindernet, een vislijn en een lasso. Leg alles om je heen verspreid in de onthaalring. Vertel de kleuters of ze een Glurp kennen? Die probeer je namelijk al de hele tijd te vangen, maar het wil maar niet lukken. Een moeilijkheid is namelijk dat het beestje onzichtbaar is, maar niettemin erg gevaarlijk. Probeer het zelf eerst met een lasso – kennen de kleuters dit? Willen ze ook eens proberen? – en onderneem daarna verdere pogingen samen met de kleuters, tot je op het laatst het maffe idee krijgt om het eens met die papieren zak te proberen. Dat lukt je, haastig moffel je de heftig bewegende zak in de kartonnen doos, die je sluit. Na rijp beraad met de kleuters besluit je de doos straks in een gat in de grond te stoppen.

In een tweede stap zeg je het versje nu een drietal keer, terwijl je met de attributen doet wat je zegt. Tot slot laat je de kleuters spelen met het versje, zodat ze het echt beleven. Aan de hand van een aantal werk- en spelvormen, waarbij je telkens het hele versje zegt, beleven de kleuters het versje:

- Geef alle kleuters een papieren zak en laat ze de hele klas doorjagen om die vervelende Glurp te vangen. Als het versje uit is, lopen ze terug naar de kring en stoppen ze hun zak-met-Glurp in de grote kartonnen doos.
- De Glurp is dan wel onzichtbaar, maar hij maakt wel geluid. Hebben de kleuters enig idee? Laat hen glurpgeluiden bedenken die je dan tussen de versregel door laat klinken: stil, luid, één Glurpje, een troep Glurpen, een vaderglurp, een babyglurpje...
- Ontwerp samen met de kleuters een handleiding 'Hoe vang je een Glurp?'. Gebruik een grote flap en laat de kleuters de verschillende stappen 'opschrijven' (= tekenen), schrijf er zelf telkens de precieze versregel bij. Aan de hand van die handleiding is het versje nog tal van keren op te roepen en te herhalen.

Nederlands – 1 Luisteren – 1.3 – 1.5

Nederlands – 2 Spreken – 2.10 – 2.13

Nederlands – 5 Taalbeschouwing – 5.3 – 5.5

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.5

⇒ *Tikspel*

De Baarlijke Bolwien

*Hij is wel zeven meter lang,
de Baarlijke Bolwien.
Ssst, sst... want volgens mij
heeft hij ons niet gezien.*

of

De Glibberdegliet

*De Glibberdegliet, hij kruipt uit het riet.
Hij pakt alle and'ren, maar mij pakt hij niet.
Nee, mij pak je niet, jij Glibberdegliet,
de anderen pak je, maar mij p...*

Het grote griezeligrijpspel! Ideaal om tikspelletjes een nieuw leven in te blazen zijn versjes zoals deze twee. Laat zo'n versje al geregeld vallen in de klas en speel er korte spelletjes mee, zodat de kleuters het in hun hoofd hebben tegen het gymmuurtje. Op die manier maak je een doordeweeks tikspel ineens veel sensationeler: tikkers heten geen tikkers maar glibberdeglieten en bolwienen die in hun nest of hol liggen te wachten tot waaghalzerige kleuters hen komen uitdagen.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.2

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.32 – 1.33 – 1.40

⇒ *Gebinddoekt schilderen*

De Wilde Gazaan e.a.

Vannacht in het donker

verscheen een Gazaan

met vlammeende ogen,

rood als een vulkaan,

en blinkende tanden

met mesjes eraan.

Hij wilde mij bijten,

begon mij te slaan...

Maar ik heb gewonnen:

het licht aangedaan.

De afbeeldingen van de gedrochten in *Pas op voor de Gnaskop* zijn erg knap: ze zien eruit alsof ze in één guts op papier zijn gezet, hebben de meest grillige, onwezenlijke vormen en kleuren. De Slurm is bijvoorbeeld niet meer dan een lichtjes bijgewerkte verfvlek, net als de Gnaskop himself. Dat kunnen de kleuters natuurlijk ook!

Eender welk vers komt voor deze opdracht in aanmerking, het hangt er maar vanaf hoeveel concrete info over het uiterlijk van het monster je de kinderen al wil meegeven: van de Wilde Gazaan weten we bijvoorbeeld al heel wat. Nadat ze het monster goed kennen, mogen de kleuters aan de slag: er liggen papier en verf klaar, tafel en vloer zijn afgedekt, schorten worden aangetrokken. Nadat de kleuters de tafel nauwkeurig hebben bekeken, blinddoeken ze elkaar en op de tast mogen ze kleuren mengen en vervolgens naar hartenlust vlekken maken. Geef ze daarvoor niet té veel tijd, want daarna kunnen ze – met de blinddoek af – hun vlekken en spatten stileren tot een heuse Gazaan, Gnaskop of wat dan ook. Ze brengen oogjes, tanden, poten, klauwen, oren... aan.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.5

Muzische vorming – 3 Drama – 3.5

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.3

En verder

— *Monsterencyclopedie*

Deze verzenbundel is één en al taalcreativiteit en fantasie. Zet de kleuters, geïnspireerd door Silverstein, zelf op weg om de afzichtelijkste monsters te bedenken, ze een naam te geven en af te beelden. Bundel hun creaturen, maak er een monsterencyclopedie van, waarbij je de bijzonderheden noteert die kleuters over hun schepsels weten te vertellen.

LESTIP

5

Wat het lieveheersbeestje hoorde

Julia Donaldson en Lydia Monks (ill.)

Gottmer, 2010

OVER HET BOEK

De boer uit *Wat het lieveheersbeestje hoorde* heeft een prijskoe waar hij – uiteraard – dol op is. Voor de rest wonen er op de hoeve een varken, een schaap, een paard, een eend, een gans, twee katten een hond, een kip en... een lieveheersbeestje. Twee dieven zijn onderweg om Koe te stelen, maar het anders zo zwijgzame beestje weet de andere dieren te waarschuwen. Samen bedenken ze een ingenieus plan en zetten ze het geboefte op een dwaalspoor.

Het verhaal is dynamisch geïllustreerd en de tekst is op rijm. Op elke pagina staat het lieveheersbeestje afgebeeld, wat nog leuk zoeken kan worden in de boekenhoek, of als je het verhaal met een groepje kleuters herneemt.

Een amusant boek voor vier- en vijfjarige kleuters.

AAN DE SLAG

Aanzet

Vraag de kinderen naar hun dierbaarste bezit. Wat zouden ze absoluut niet kunnen missen? Hun knuffelbeer? Hun tekenspullen? De foto met oma? Hun favoriete prentenboek? Hebben ze dan een speciaal of zelfs geheim plekje voor dat kleinood, waar zij het altijd en niemand anders het ooit weet te vinden? En is het al eens zoek geraakt of weggenomen? Wat heb je toen gedaan?

Een verhaal op rijm is dikwijls erg catchy en ritmisch en moet natuurlijk worden voorgelezen, maar dat doe je beter niet bij de eerste vertelbeurt. Vertel *Wat het lieveheersbeestje zag* dus eerst – een tweetal keer – in je eigen woorden en lees het dan pas voor op rijm. Op die manier struikelen de kleuters niet meer over inhoudelijke dingen of moeilijker woorden.

Verwerkingsactiviteiten

— *Verteltafel*

Allicht heb je in je klas of school een speelgoedboerderij staan. Aangevuld met een aantal extra mannenpopjes is die ideaal om van dit prentenboek een verteltafel te maken. Zet het parcours zo precies mogelijk uit op een tafel die groot genoeg is. Zorg ervoor dat alle dierenpersonages van de partij zijn. Je lieveheersbeestje kan je het best aan een ijzerdraadje vastmaken, zodat het echt van de ene plaats naar de andere kan vliegen, net zoals in het boek.

Nadat je eerst (een aantal keer) zelf met de verteltafel aan de slag gegaan bent, komt die terecht in de klas – in een speciale hoek of in de boekenhoek – en kunnen de kleuters het verhaal heropbouwen of er van alles omheen fantaseren.

Nederlands – 1 Luisteren – 1.5

Nederlands – 2 Spreken – 2.10

Nederlands – 5 Taalbeschouwing – 5.5

— *Schoolplattegrond*

Vraag aan de kleuters waarom de dieven dachten dat ze de prijskoe meteen zouden vangen? Hoe hadden ze zich op de kidnapping voorbereid? Bespreek de plattegrond uit het boek uitvoerig. Als zij nu eens een bende dieven waren, op zoek naar de prijskleuter van klas X... Maak met de kleuters een fikse wandeling doorheen de hele school en begin daarvoor bij het begin, aan de ingang. Jullie zijn een bende dieven die van plan zijn om de prijskleuter van klas X te ontvoeren, daarom gaan jullie op verkenning. Zorg voor smoezelige mutsjes, sjaaltjes, dievenmaskers. Natuurlijk is het de bedoeling dat deze operatie in het geheim gebeurt. Als er iemand langskomt verstoppen ze zich zo snel mogelijk tot de kust weer veilig is.

Daarna maken de kleuters samen met jou een grote plattegrond van de school: ze reconstrueren de verkenning van start- tot eindpunt, tekenen de belangrijkste herkenningpunten uit en maken de looprichting duidelijk. Jij kan bij de aanknopingspunten ook effectief schrijven wat er getekend staat.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.2

Wiskundige initiatie – 3 Ruimte – 3.2

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.9

Nederlands – 4 Schrijven – 4.2

— *Emotioneel kringgesprek*

Breng iets mee naar de klas wat je erg dierbaar is en wat je niet zou willen missen. Mocht het branden bij jou thuis dan zou je dat van de vlammen redden. Vraag aan kleuters om hetzelfde te doen.

Zo'n gesprek kan je klassikaal doen, maar is uiteraard het meest effectief in een klein groepje.

Waarom is dat spulletje hen zo dierbaar? Hebben ze het misschien van iemand bijzonder gekregen?

Hoe beschermen ze het tegen 'Lou en Leen': wat is hun geheime plekje? Of mag er best wel eens iemand aankomen, als die het kleinood maar teruggeeft?

Nederlands – 2 Spreken – 2.3 – 2.12

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.6

— *Old McDonald of Oom Donald*

Breng het liedje 'Old McDonald' aan:

Old MacDonald had a farm, EE-I-EE-I-O.

And on that farm he had a cow, EE-I-EE-I-O.

With a moo moo here and a moo moo there

Here a moo, there a moo, everywhere a moo moo

Old MacDonald had a farm, EE-I-EE-I-O.

(TRADITIONAL)

Of, in Nederlands dat een beetje bekt:

Op oom Donalds boerderij, hie-a hie-a hoo

Hoort een koe er zeker bij, hie-a hie-a hoo

Van je mui mui hier en je mui mui daar

Mui mui hier, mui mui daar, overal klinkt mui mui

Op oom Donalds boerderij, hie-a hie-a hoo

(VERTALING: STIJN DE PAEPE)

Dit liedje is een gedroomde oefening in talensensibilisering, waarbij je kleuters in aanraking brengt met andere talen dan hun moedertaal, zonder dat je er onnodig diep op ingaat en de vergissing maakt de kleuters een bepaalde taal te willen 'leren'. Door de dierengeluiden weten kleuters meteen wat een 'cow', 'horse', 'duck' of 'pig' is en de herhaling zorgt ervoor dat het Engelse liedje blijft hangen.

Nederlands – 5 Taalbeschouwing – 5.5

Nederlands – 2 Spreken – 2.13

Muzische vorming – 2 Muziek – 2.2

Wereldoriëntatie – 4 Maatschappij – 4.5

— *Allemaal prijskoeien*

Wijs de kleuters op de medaille van de prijskoe. Misschien weet je zelf nog wel ergens zo'n type te vinden: een stoffen, bloemachtig ereteken met brede linten onderaan.

Laat de kleuters aan de slag gaan met stofoverschotjes, linten, schaar, lijm en karton. Zorg ook dat ze op de medaille kunnen aanbrengeen waarin de medaillewinnaar uitblinkt. De bedoeling is namelijk dat ze voor iemand uit de klas zo'n erepenning maken en dat ze ook kunnen tonen en zeggen waarom. Laat de kleuter een medaille maken voor hun buurmeisje of -jongetje in de kring, zodat iedereen 'prijskoe' wordt. Het helpt om kleuters een symbool of foto van een van hun klasgenootjes te laten trekken. Zo komt zeker iedereen aan bod.

Misschien vertellen de kleuters liever nog niet door voor wie ze zo'n medaille maken en blijft dat een geheim tot het moment van de 'plechtige uitreiking'.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.7

En verder

— *Bewegingsverhaal*

Als de kleuters *Wat het lieveheersbeestje zag* goed kennen, kan je het samen met hen als bewegingsverhaal uitwerken. Je reconstrueert het verhaal dan in een aantal stappen, waarbij de kleuters samen scènes uit het verhaal in beweging en inleving omzetten:

- Alle dieren lopen zorgeloos en vrolijk rond op de boerderij. Kleuters mogen kiezen wat voor beest ze zijn, draven of scharrelen of zwemmen rond, maken daar ook het nodige geluid bij. Je geeft één van de kleuters een cape of mutsje met lieveheersbeestjesprint ('en het lieveheersbeestje zei geen woord', maar fladdert natuurlijk dartel in het rond).
- Lou en Leen komen aangereden met hun snode plan. Alle kleuters samen worden één grote pruttelende vrachtwagen. Het lieveheersbeestje – een nieuwe kleuter – fladdert stiekem langs de kant en slaat de boel gade.
- Het lieveheersbeestje brieft de dieren, die ongerust en zenuwachtig rond beginnen te trippelen tot het kriebeldiertje zijn plan uit de doeken doet. Elke kleuter oefent zijn nieuwe dierengeluid in.
- De dieren groeperen zich: paardenkleuters, eendenkleuters, poezenkleuters... Iedereen weet welk vreemd dierengeluid ze zullen maken. Twee kleuterboeven sluipen langs de dierengroepjes, alsmaar sneller en verbaasder.
- Lou en Leen sukkelen de vijver in. De dieren kunnen hun plezier niet op.

- De kleuters zijn nu een lawaaierige politiepatrouille – ze scheuren richting boerderij, met zwaailicht en sirene – die de boeven komt inrekenen.
- Alles eindigt zoals het begon: de dieren dartelen weer vrolijk rond en klinken helemaal zichzelf. Het lieveheersbeestje fladdert trots en glimlacht.

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.40

Muzische vorming – 4 Beweging – 4.2

Muzische vorming – 3 Drama – 3.4

MEER LEZEN

Feest! / Brigitte Minne en An Candaele (ill.). De Eenhoorn, 2004

LESTIP

6

Zeg, wie zit er in de heg?

Milja Praagman

Lannoo, 2009

OVER HET BOEK

Met *Zeg, wie zit er in de heg?* heb je een echt peuterboek in handen en voor de allerkleinsten zijn goede prentenboeken heel zeldzaam. Het ‘verhaal’ is erg eenvoudig: de peuter mag raden van wie de oogjes zijn die we in de uitsparingen in elke kartonpagina zien. De ‘ik’ van wie de ogen zijn, geeft telkens een tip: hij weet heel veel, wordt graag vies, is erg lief... Vervolgens kunnen de peuters raden: een lammetje is heel lief, een biggetje wordt graag vies, een muisje houdt van verstoppertje... Tot iedereen op het eind kan zien wie die ‘ik’ is: een peuter!

AAN DE SLAG

Aanzet

Dit boek vraagt natuurlijk om een hele reeks kiekeboespelletjes. Je kan er al eentje spelen als je het voor het eerst vertelt. Maak een (kartonnen) wand met op ooghoogte van je peuters twee gaatjes. Als je wil, kan je er – met verf of blaadjes – een heuse heg van maken: dan is dat rare woord, het enige moeilijke in het hele boekje, meteen al geconcretiseerd. Peuters mogen raden wiens oogjes ze van achter de heg zien piepen.

Het is nog leuker en duidelijker als je dit spelletje achter/in een echte heg zou spelen. Met een beetje geluk heb je er zo eentje in de buurt van je school.

Verwerkingsactiviteiten

— *Verteltafel*

Maak van *Zeg, wie zit er in de heg?* een verteltafel: zorg voor een uil-, biggetjes-, poezen- en schaapjespop en een ‘mensje’ en vertel het verhaal eerst een aantal keer met die attributen. Je kan zelf meespelen, zodat jij het bent die zich afvraagt wie daar in de heg zit. Of je kan voor een extra pop – vriendje, broertje/zusje van – zorgen die de vraagstaart van dienst is.

Nederlands – 1 Luisteren – 1.5

— *Piephuisje*

Peuters zijn gek op kijkgaatjes (en peutergaatjes). Zorg voor een piephuisje of -hoekje, met gaatjes op allerlei hoogtes en in allerlei vormen, waardoorheen ze naar elkaar kunnen piepen, waar knuffels en poppen doorheen kunnen kijken, waar vormpjes en balletjes door kunnen, lichtjes doorheen kunnen schijnen...

Peuters in het huisje kunnen naar buiten piepen, peuters buiten het huisje kunnen naar binnen piepen. En dan maar raden wiens oogjes ze zien blinken!

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.28

Wereldoriëntatie – 2 Techniek – 2.9

— **Tiktak**

Zorg – als tussendoortje doorheen de week, als groeps- of zelfstandig spelletje – voor een aantal ‘tiktakpuzzels’: een grote, duidelijke prent verstopt onder een plaat van dezelfde grootte met klepjes of gaatjes, zodat maar deeltjes van wat afgebeeld staat te zien zijn. Je hebt natuurlijk minstens foto’s van de dieren uit het boekje nodig, maar daarbuiten kan dat met eender welke prent.

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.1

Nederlands – 2 Spreken – 2.5

— **Kijkgaatjesdoos**

Verzamel in een grote box alle spulletjes die je maar kan vinden met kijkgaatjes erin: een caleidoscoop, een viewmaster, een verrekijker, brillen, kokers, buisjes, een loep, flesjes, rietjes, botte scharen, een dikke naald, een schuimspaan, gaas, geperforeerd papier, een vergiet, een zeef, een oud foto toestel... Laat de peuters volop ontdekken.

Wereldoriëntatie – 2 Techniek – 2.9

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.28

— **Klasheg**

Verzamel een heleboel bladeren in alle kleuren of schakeringen groen. Zorg voor een stevig paneel waarop je papier kleeft dat je, vlak voor de activiteit, insmeert met traag drogende lijm. Peuters die zin hebben bevestigen de blaadjes kriskras door elkaar op het paneel te bevestigen, langs beide kanten. Maak vooraf ook, op peuterhoogte, verschillende kijkgaatjes in de heg.

Als de heg klaar is kunnen ze het verhaal naspelen met een poezen- of schapenknuffel bij de hand en eindeloos ‘kiekeboe’ of verstopperkje spelen.

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.2

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2

Muzische vorming – 3 Drama – 3.3

— **Gaatjespapier**

Vind jij het leukste aan eten aan een lange tafel met papieren tafellaken ook dat je er stiekem gaatjes in kunt maken? Daarvoor hoef je heus geen peuter te zijn...

Hang in je klas, op peuterhoogte zo’n strook tafelpapier en laat kleuters er met hun vingers, maar ook met potloden, penselen, latjes, stokjes... gaatjes, gaten en scheuren in maken.

Wereldoriëntatie – 2 Techniek – 2.9

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.28

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2

— **Versje**

zeg zeg zeg
wie zit er in de heg?
is het Muis of Poes of Beer
wil je 't weten? kijk een keer!
zeg zeg zeg
kiekeboe! en weer weg
(Stijn De Paepe)

Dit versje breng je aan door te doen wat je zegt: zorg voor een ‘heg’ (zie: hierboven), een knuffelmuis, -poes en -beer en een kinderpop. Maak er een kiekeboespelletje van dat je keer na keer speelt, maar telkens zit er iemand anders in de heg. Nu eens piept – ‘kiekeboe! en weer weg’ – Muis tevoorschijn, dan weer Poes, Beer of het kindje.

Daarna gaan de peuters aan de slag: ze kruipen zelf achter de heg en komen piepen nadat je een tweede keer ‘zeg zeg zeg’ hebt gezegd, of ze spelen poppenkast en laten een knuffel tevoorschijn komen.

In een verder stadium kan je er ook een vingerversje van maken: een hand is de heg – de peuters houden de hand vlak, met een spleetje tussen een van de vingers – aan de andere hand is één vinger Muis/Poes/Beer. Zo herhalen ze het versje zo vaak ze er zin in hebben. Het werkt het makkelijkst met een echt vingerpoppje op die vinger...

Muzische vorming – 3 Drama – 3.2

Nederlands – 1 Luisteren – 1.5

Nederlands – 2 Spreken – 2.13

MEER LEZEN

Jop en Boeboe / Marijke ten Cate en Elly van der Linden (ill.). Clavis, 2007

Colofon

Jeugdboekenweek 2011

Thema: Geheim

Lestips

Redactie: Ingrid Antheunis, Hedwige Buys, Leen Van Hal, Machteld Horemans,
Stijn De Paepe, Liesbeth Peeters, Geert Robberecht, Marit Trioen en Veerle Verbruggen

Coördinatie en eindredactie: Stichting Lezen

Illustraties: Sebastiaan Van Doninck

Grafisch ontwerp: Kris Demey

ISBN 9789077178492

De lestips voor kleuters werden geschreven door **Stijn De Paepe**. Hij is germanist en geeft Nederlands en taalvaardigheid aan studenten Bachelor Kleuteronderwijs van de Gentse Arteveldehogeschool. Hij combineert een kritische kijk op kinderliteratuur met een grote liefde voor het genre en schrijft zelf al eens een verhaal of een gedicht voor kleuters. Verder is hij docent aan het Katholiek Hoger Instituut voor Opvoedkunde waar hij taaldidactiek in de kleuterschool samen met mensen uit het werkveld behandelt.

De Jeugdboekenweek 2011 vindt plaats van 19 maart tot 3 april 2011. De Jeugdboekenweek is een project van Stichting Lezen. Stichting Lezen wordt gesubsidieerd door de Vlaamse overheid en is het expertisecentrum voor leesbevordering. Het Focuspunt Jeugdliteratuur vormt een bijzondere opdracht binnen Stichting Lezen en staat voor de deskundigheidsbevordering inzake jeugdliteratuur.

www.stichtinglezen.be

www.jeugdboekenweek.be

v.u.: Majo de Saedeleer, Frankrijklei 130/4, 2000 Antwerpen.

Stichting Lezen

